

**Duce et auspice Christo! Dissertatio inauguralis medica, de [chlorosei] seu foedis virginum coloribus / quam ... praeside ... Dn. Georgio Wolffganfo Wedelio ... publico eruditorum examini subjicit Julius Albertus Stockhausen ... Ad diem XXX. Septembr. Anno MDCLXXXI.**

### **Contributors**

Stockhausen, Julius Albert, 1659-  
Krebs, Samuel, Witwe von  
Wedel, Georg Wolffgang, 1645-1721.  
Universität Jena.

### **Publication/Creation**

Jenae : Literis Krebsianis, [1681]

### **Persistent URL**

<https://wellcomecollection.org/works/cthv2cu3>

### **License and attribution**

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome  
collection**

Wellcome Collection  
183 Euston Road  
London NW1 2BE UK  
T +44 (0)20 7611 8722  
E [library@wellcomecollection.org](mailto:library@wellcomecollection.org)  
<https://wellcomecollection.org>



DUCE ET AUSPICE CHRISTO!

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

20

DE

X Λ Ω P Ω Σ E I

Seu

FOEDIS VIRGINUM COLORIBUS,

Quam,

Consensu Gratosissima Facultatis

Medicæ in Illustri SALANA,

PRÆSIDE

VIRO EXCELLENTISSIMO

DN. GEORGIO WOLFF-  
GANGO WEDELIO,

Med. Doct. Theoret. P. P. Archiatro Sa-  
xonico & S. R. I. Academ. Natur. Curios. Ad-  
juncto gravissimo,

*Dn. Patrono, Præceptore ac Promotore  
etatem venerando,*

PRO LICENTIA,

Summos in Arte Medicâ Honores, Insignia ac Privi-  
legia DOCTORALIA legitime capessendi,

*publico Eruditorum examini subicit*

JULIUS ALBERTUS Stockhausen/

GOSLARIENSIS,

*In Auditorio Majori,*

Horis consvetis ante- & pomeridianis,

*Ad diem XXX. Septembr. Anno M DC LXXXI.*

---

7ENÆ, LITERIS KREBSIANIS.









## PROOEMIUM.

**I**nter omnia, quæ sensus nostros voluptate quadam afficere solent, primas facile tenent, quæ principem illorum, visum, incurrunt, & pulchra dici consueverunt. Quid enim in universi hujus admirabili structura magis sensus oblectaverit, quam exactissima omnium proportio & dispositio seu pulchritudo? Hæc quippe oculis nostris omnium primò sese ingerit animumque in admirationem rapit. Quid aliud prius in homine licet aliàs ignoto non oculos tantum nostros, sed animum quoque ferit, nostrumque favorem ambit, quam formæ gratia & tum reliqui corporis, tum oris inprimis decor? Præ reliquis autem mortalibus fœmineum sexum tanquam privilegio singulari dotavit natura, ut pulchritudinis gloria excellat. Quo factum est, ut inter fœminarum præcipua ornamenta forma elegans numeretur, & ab ipsis omnium studiosissimè colatur. Viros enim, effato Poetæ, neglecta magis decet, id est, illi non tantopere decorationi & colendæ formæ studere debent, quam fœminæ. Licet vero plura sint, quæ veram nec imaginariam pulchritudinem constituent ac absolvant, ut perfecta & ferè mathematica omnium partium *εὐμετρία* seu proportio, justa magnitudo, aliaque; omnium tamen primo cutis teneritas, nitor ac color desideratur, in nostratibus præprimis ex candido



rubescens. Hinc candorem niveum & lacteum toties commendat amorum magister *Ovidius*; *Tibullus* vero candidi ac rubicundi mixturam deprædicat, dum *eleg. 2.* dicit:

*Candor erat qualem præfert Latonia luna,*

*Et color in niveo corpore purpureus.*

*Et Lucianus in dialog. de faciei maxime candore inquit:*  
*ἡ ἐπαινεῖται δὲ τῆτο, ἢν μὴ ἐπιτρέπη αὐτῷ καὶ εὐερέθηα.*  
Ut igitur hanc coloris præstantiam salvam conservent, omnibus modis anniti debent, quæcunque formæ dignitati studere volunt; idque eò magis, quo pluribus modis illa vitari ac corrumpi potest. Maximè vero in virginibus dicta formæ elegantia peculiari morbo foedari solet, quem ob id VIRGINEUM dixerunt Latini, Græci *χλωρωσιν*, in cuius naturam latius paulo inquirere ipsumque *Dissertationis Inauguralis* loco proponere libuit. Quæ res ut feliciter cedat, Divini Numinis gratiam & auxilium supplex imploro.

## ARTICULUS I.

**A**ntequam in affectus nostri realem considerationem plenis, quod ajunt, velis tendamus, haud inconveniens nec injucundum fuerit, si nomenclaturam ipsam breviter exeutiamus, hujus enim cum re ipsâ congruentia non parvum ad ejus enodationem adjumentum afferet. Si ergo divini *Hippocratis* loculos exquiramus, frequentissimè utitur ad decolorationem faciei exprimendam voce *χλωρῶς*, non semel tamen & in abstracto *χλωρότης* vox occurrit, ut *l. 6. epid. s. 3. t. 57.* Quid verò per eandem intelligat, tum *Galenii* clarum est testimonium, *comm. 2. de vict. acut. t. 22.* Asiatico loquendi more idem quod *ἰχθῆν*, seu *pallidum* notari innuentis; tum ex collatione textuum *Coi* plurimum. Sæpe quidem *ἀχρωγίαν* vocare amat passim, & speciatim famulam, cui septem annis menses non prodierant,



rant, ἀχρῶσον tulle scribit *l. 4. Epid. c. 22. t. 11.* raius οὐχρῶτων meminit; attamen χλωρῶς non solum nominat, quos alibi ὠχρῶς vid. *Holler. comm. in coac. pag. 1089.* Sed & hoc vocabulo unice delectatur. Hinc asserendum videtur eundem per χλωρῶν, seu quod hodiè magis in usu, χλωρῶσιν, seu generali vocabulo, omnem latitudinem decolorationis comprehendere. Patet id ex derivatione vocis, dicitur enim ἀπὸ τῆς χλόης ab herbis, quo non saltim herbaceus, viridis, color exprimitur, quæ propria est significatio, sed & arescentium herbarum, & vividum nativum virorem exuentium, unde elegantissimâ metaphorâ pallidus faciei color notatur, isque non minus ac in herboso genere multis modis varians. Patet idem partim ex aliis pluribus locis apud *Gorræum in defin. med. & Foes. in œcon. Hipp. legendis*; partim evidentissimè ex *l. 6. epid. s. 3. t. 39.* ubi subpallidorum, ex rubro pallentium, & subpallidè nigricantium meminit. Conf. *Martian. in comm. pag. 277. & Hoffmann. Inst. l. 3. c. 66. pag. 395.* Ut ut verò latiori illo significato gaudeat per dicta Chlorosis, usu tamen inoluit, ut speciatim exprimât variam illam faciei & reliquarum partium quoad colorem mutationem in fœminis, imprimis virginibus puberibus aut viro maturis, ejusque latitudinem innuat. Modò enim pallorem contrahunt cadaverosum, modò lutea aut subviridis tinctura pallori se ad sociat, modò aliter color vitiatur. Idem alii aliis denominationibus, longius tamen hinc non recensendis, exprimere solent. Sic dicitur aliàs Morbus Virgineus, Icterus Albus, Cachexia virginea; quin &, ast impropiè & per quandam analogiam, febris alba virginum, amatoria, virginea nonnullis appellatur, licet *Hoffmannus l. c.* hanc à chlorosi, seu cachexiâ citrinâ velit distinguere. Plura hanc in rem videri merentur apud *Poterium cent. 1. obs. 30. pag. 39.* Germ. Die Mißfarbe dicitur.

## ART. II.

**V**T verò realem DEFINITIONEM affectus nostri exhibeamus, sequentem sistimus: *Chlorosis est coloris partium corporis externarum & imprimis teneriorum ac faciei è vivido in pallidum aliumve fœdum mutatio, à liquoribus*



*vitalibus, ob menses obstructos, corruptis & in cute restagnantibus, producta, quam symptomata alia plurima comitantur.* Ex definitione hâc facile patet, cui rerum p. n. classi accensenda sit Chlorosis, nempe symptomatum, & quidem qualitatis mutatae, nempe in colore. Hic enim omnium primò in consideratione hoc malo laborantium in oculos incurrit, dum ζωθικὸν illud faciei αἴθος mire defœdatum, formæque adeo gratia plane ablata, primum hujus mali indicium præbet, cum omnium oculis sese ingerat, ægrasque de auxiliis quærendis admoneat. Cum verò symptomata ista dicta qualitatis mutatae juxta Institutionum Doctores non immediate à morbo quodam, sed alio etiam symptomate & inprimis actione læsa dependeant, nostrum quoque affectum talem causam agnoscere necesse est. Nullam autem aliam quam nutritionis depravationem, seu potius succi nutritii læsam constitutionem ac distributionem accusare possumus.

### ART. III.

**S**UBJECTUM hujus affectus in genere, ut ex definitione patet, est corpus foemineum, inprimis verò virgineum illibatum, sub adolescentiæ annis, hisce enim solis hoc morbi genus peculiare est, cum ab utero malè affecto ortum ducat, unde quod *Borellus cent. 4. obs. 54.* Chlorosin in puellâ 8. annorum vidit, insolitum est, & vel ad pallorem illi contradistinctum referendum, vel ad *ιδιοσυγκροσίαν*, quâ maturius solito sanguis ὀργασμὸν concepit, exitu tamen per menses, ob teneritudinem vasorum, minus concesso. In specie verò, ut eò melius omnia pateant, commodè duplex statui potest; alterum SYMPTOMATIS secundariî, nempe coloris mutati; alterum ejus CAUSÆ seu symptomatis primariî. Duo enim distincta hæc sunt, duasque maximè à se invicem diversas sedes occupant. Coloris enim illius vitiati, seu ex virore pallidi, subjectum est cutis tum quoad totam ejus extensionem ac latitudinem, tum quoad partes inprimis teneriores, ut faciei, labiorum &c in quibus mira deformitas maximè elucet. Cutis enim sedes coloris naturalis est, quod extima ejus pars sit, & radios lucis, quæ vera coloris essentia est, incidentes pro varia ejus constitutione & confor-



conformatione recipiat & reflectat. Ut verò eò distinctius hoc sub-  
jectum concipi possit, & quomodo immutatio ista coloris naturalis  
contingat, necessum erit structuram cutis unà cum tegmine suo  
cuticula breviter penitus considerare, & quomodo color naturali-  
ter in eadem producat.

#### ART. IV.

**Q**uod si itaque non tantum intenta visus acie, sed armato  
oculo superficiei corporis examen aggrediamur, docente  
oculatissimo & plus quam Lynceo Anatomico *Malpighio*  
*de tact. organ. p. m. 59.* occurrit primò cuticula, quæ te-  
nuem pelliculam repræsentat, igne actuali facilè separandam; quæ  
striis suis subjecto corpori respondet, innumeraque sudoris ostia  
valvulis quasi munita transmittit. Cuticula hæc sibi relicta colo-  
ris omnis expers est, non opaca, sed pellucidissima; unde etiam co-  
loris subjectum esse nequit, sed temperat tantum subjacentium par-  
tium tincturam, non aliter ac impositi vitri lamellæ picturarum re-  
fringere chromatismos solent, uti loquitur ingeniosissimus juxta  
& accuratissimus *Pechlinus de colore & habitu Æthiopum cap. 15.*  
*p. 160.* Subtus cuticulam sese offert reticulare corpus simile ei quod  
in linguâ observatur, cujus creberrimis foraminibus continentur  
tum sudoris vascula, tum innumerae pyramidales papillæ ex cute e-  
mergentes, verbo glandulæ cutaneæ poris ad extra hiantes. Mu-  
cus hicce seu textum reticulare nodis plurimis conspicuum arctissi-  
mè tum cuticulæ tum cuti substratæ adhæret, ut non nisi providissi-  
ma manu separari possit. Humido perfusum est istud reticulum,  
nunc viscoso lymphatico, limpido, ut naturaliter in Europæis in-  
primis septentrionalibus solet, ubi ad sensum nullâ constanti gau-  
det tincturâ, ad quamvis autem recipiendam aptum est; nunc succo  
glutinoso, fuliginoso, opaco & nigro, ut in Æthiopibus & Nigritis  
observabile. Reticulo huic filamentoso subjacet tandem cutis,  
quæ, clarissimo *Stenone* teste, ex nervorum, arteriarum, venarum  
tendinumque fibris conflata, adeoque maximam partem fibrosa est.  
Unde juxta *Malpighium* innumeris nervosis papillis in exteriori in-  
primis superficiei constat, quæ basi suâ substantiæ cuti inhærent, &  
uti



uti dictum, in cuticulam desinunt. Præter has papillas plurimis arteriolis venisque capillaribus, nervosis papillis intertextis, instructa est, in illis præsertim partibus quæ teneriores & rubedine majori præditæ observantur, ut labiis, genis, totâque adeo facie; neque enim quoad essentialia in hâc differentia observatur, sed quoad accidentalia potius, quatenus præter alia, mox dicenda, villi nervei & glandulæ cutaneæ ibidem ob occursum continuum aeris robustiores observantur.

## ART. V.

**E**X quibus facile colligere licet, à quonam principio color iste naturalis arcessendus sit & quomodo in hisce dictis partibus contingat. Cum enim fibrosæ totius corporis & adeo cutis quoque partes omnes albicantes sint; color verò hominum cutaneus maxime differat, & nunc ex albedine & rubore vivido mixtus, ut in Europæis & Germanis nostratibus, (qui tamen non mutata partium solidarum textura varias mutationes subit;) Æthiopum autem seu Nigritarum nigredo, albicantibus licet maxime tum cutis tum cuticulæ fibris, constans & indelebilis sit; satis patet, non illas fibrosas cutis partes, sed omnium maxime liquidum quoddam corpus fibrosas illas perfluens ac tingens refractionis istius lucis fundamentum & coloris adeo principium esse. Est verò liquidum hoc corpus, tum succus iste reticulum subcuticulare oblinens, pro varia suâ tincturâ; tum sanguis, in vasis copiose per cutim dispersis contentus, ad quem radii lucis per cuticulam pellucidam pertingunt, inque eodem reflectuntur. Prout itaque utrumque hoc humidum sese habet, ita etiam color in superficie corporis variat. Si succus iste fuliginosus, niger & opacus fuerit, qui radios lucis planè absorbeat, ut in supra dictis Nigritis contingit, tristis nigredo superficiem occupat. Ab hoc enim principio unice istorum nigredo deducenda est, cuticulâ pariter ac cute pellucidâ existente; de quo latius videri potest laudatus *Malpighius l.c. p.60.* & *Pechlinus cap. 7. pag. 67. & sequent.* Sin albicans & lymphicus existat, ac sanguis in vasis capillaribus probe rutillet, cum rubedine commixtus candor corporis peripheriam tingit. Et quo  
copio-



copiosius dicta sanguinea vascula cutim investunt, quoque cuticula tenuior existit, eo rubicundiori ac gratiori colore pars se commendat, id quod de genis, labiis similibusque membris ante diximus. Nec nullæ hic spirituum animalium per supra descriptas nerveas cutis papillas oberrantium partes sunt, quippe qui motu suo continuo effervescentiam quasi sanguinis excitant, ejusque colorem magis exaltant & vividiorum ac splendidiorum reddunt. Hujus rei exempla præbent affectus animi, in quibus ob spirituum expansionem & motum velociorem nunc rubor, inprimis faciei, intenditur, in irâ, gaudio &c. nunc ob eorundem concentrationem ac fugam, pallor faciem occupat. Frustra itaque sunt, qui ab externa cuticulæ ac cutis fibrosa textura omnem corporis colorem deducere conantur, fluidum vero sanguinem planè excludunt.

### ART. VI.

**E**X quibus jam satis intelligi potest, quænam ista coloris in Chlorosi defoedatio sit, & quomodo contingat. Omnes enim & inprimis præternaturales colorum mutationes, sive intendantur, sive imminuantur aut depraventur, quæ non externo fucò debentur, unice variæ dictorum succorum, reticularis scilicet & cutanei sanguinis dispositioni variæque tincturæ adscribendæ, quæ vel toti massæ accidit, vel huic illive parti peculiaris est, & nunc ab internis causis, nunc ab externis, ut aëre, producitur. Quod si sulphuræ sanguinis particulæ, liquorum generosiorum usu frequentiori, nimis intendantur & exaltentur, color quoque rubicundus, tum in toto corpore, tum maxime in facie non tantùm intenditur, sed secedentes hinc & restagnantes in subcuticularibus poris aciores partes satis manifesta sui vestigia relinquunt, dum pustulosâ rubedine totum vultum pingunt. Pariter si tota sanguinis massa biliosis excrementis scateat, flavescente ejusdem tincturâ tota cutis superficies imbuitur, ut in ictericis videmus. Eâdem igitur plane ratione color albicans in leucophlegmatîâ, cachexiâ, chlorosi nulli alii causæ, quam sanguinis tum totius, tum cutanei lentæ ac serosæ dispositioni adscribenda est. Uti verò in genere cum dictis vitiis affectus noster convenit, & ab eâdem cum ipsis causâ proxima dependet,



pendet; ita remotiori ab iisdem in specie distinguitur. Illum enim solummodo corporis pallorem, aliumve foedum colorem, chlorosin in definitione diximus, qui virginibus accidere solet ob menstrui sanguinis fluxum impeditum. Unde in hujus fluxus subjectum speciale paucis inquirendum.

## ART. VII.

**E**st vero subjectum illud UTERUS; pars illa foeminei corporis, ob quam foeminae dici solent, nempe quae foetus gestationi & exclusioni unice dicata est. Hujus partes & constitutionem naturalem ex Physiologicis & Anatomicis hic latius non repetemus, id saltem notabimus, ad promovendum generationis opus naturam uterum pluribus vasis sanguifluis, adeoque majori sanguinis praereliquis partibus copiâ instruxisse, quo foetus conceptus ac formatus ad sufficiens robur nutriri possit. Sanguinis illa quantitas exuperans statim ab annis pubertatis impletis, quamdiu nullus gestatur foetus, singulis mensibus excernitur. Causas hujus fluxus pluribus indagare praeter institutum nostrum foret, unde solum dicimus, *ὄργασμῶν* quodam naturae efferri singulis mensibus massam sanguineam, adeoque ab auctâ ejus mole oscula arteriolarum reserari; sive ista turgescencia à lunae motu, sive aliâ causâ procatartica contingat. Vid. latius hac de re *Excellentissimi Dn. Doct. Praesidis, Patroni ac Praeceptoris mei etatem venerandi, Physiolog. Med. sect. III. c. 29. p. 211. & Regn. de Graaf de mulier. organ. cap. 11. p. 124. & seq.* Neq; vero quorundam hodiernorum opinio assensum meretur, qui peculiare quoddam fermentum sulphureo-salinum in uteri partibus constituunt, à quo bene habente non tantum fluxus mensium legitimus, sed color quoque faciei in foeminis laetus ac floridus dependeat, male verò illo affecto, aut deficiente, menses subsistant, & faciei defoedatio praesto sit, uti hanc sententiam fovet *Willis. de ferment. c. 5. p. m. 28.* Eandem etiam proponit pluribus rationibus stipatam *Cl. Joh. Jacob. Harderus prodrom. physiol. c. 9. pag. 148. & seqq.* paulò tamen post omnibus probè consideratis & clarissimi *Peyeri* suffultus calculo rejicit. Hospitium enim & sedem istius fermenti glandulas uteri esse credebant, quas in brutis quidem, mensium ta-



men expertibus, deprehendebant, in humano autem utero, licet curiosissime quærerent, invenire non poterant, prout *c. l. ex epistola Peyeri* allegata constare evolventi potest. Ut ut enim quot viscera, tot fermenta, adeoque etiam utero vis sua immutandi sanguinem deneganda non sit; illa tamen non tam publica est, ita ut unicè menses ab utero dispensentur, quàm privata. Neque hîc de glandulis ejusdem dicendi locus est, licet in non gravidis difficiles reperitu fuerint. Satis est nobis, duas generales causas esse mensium resistantium, in utero, seu viis, & extra uterum, in sanguine ipso, & visceribus illum ministerialiter elaborantibus & depurantibus. Sola itaque uteri vasa sanguiflua inprimis arteriosa osculis suis in cavitatem hiantia, quoad uterum, mensium obstructionis subjectum constituunt, quatenus à variis causis vel obstructa, oppleta, vel quocunque tandem modo coarctata sanguini transitum denegant, sed eum restagnare in iisdem, ac ad cor & totum corpus iterum redire, cogunt.

### ART. VIII.

**C**Ognito tum symptomatis nostri, tum causæ ejusdem subjecto, causas ipsas lustrare convenit, quæ effectum illum p. n. producant. PROXIME itaque colorem in partibus foedum producit, ut ex parte supra dictum est, liquor sanguineus in partibus cutis, inprimis vasculis sanguifluis, resistans, qui, pro variâ suâ constitutione & tincturâ, liquorem etiam subcuticularem inficit, ac totam corporis superficiem tingit. Est verò sanguinis subcuticularis dispositio in chlorosi serosa, lenta & viscida, adeoque in circulo impedita. Cum enim in tota reliqua massa, à causis post recensendis, serum nimis congestum sit, & quantitate peccet, in subcutaneis quoque partibus copiosius, quam par est, cumulabitur, ut sulphuræ partes obvolutæ sui vestigia colore vivido in cute non amplius exhibere possint. Et ob hanc nimiam copiam motum quoque circularem tardiozem contingere necesse est, quam statim crassities, cohæsió, viscositas comitatur, ut non tam prompte per canales sanguiferos, inprimis in extremitate corporis, trajici possit. Sicuti enim legitimâ sanguinis circumrotatione



& in corde factâ conquallatione sulphuræ particulæ magis evolvuntur, exaltantur, & reliquæ omnes attenuantur; ita illâ quovis modo tardatâ aut imminutâ, hæc subjugantur, reliquæ coeunt, crassescunt, maxime in locis, à caloris fonte remotioribus, & ubi sanguinis motus localis ordinariè minor ob vasorum angustiam esse solet. In glandulis ergo subcutaneis æque ac vasis cutis capillaribus coagulata quasi subsistit serosa massa, lentorem majorem contrahit, sui que colorem in superficie exhibet, sublato priori vegeto & florido. Non aliter ferè ac in demortuis cernimus, quibus ob utrumque sanguinis motum cessantem, spiritusque omnes deficientes & abactos, pallor proprius est. Cum vero non solum pallor, sed viror quoque, livor, alii que fœdi colores sæpius appareant, horum quoque causam facile indagare licebit. Serum enim salium in corpore fluitantium continuum est vehiculum, unde hoc corrupto illa quoque varie vitari, & pro varia natura, sulphuris adhuc præsentis texturam immutare possunt. Sic acidum seroso coagulo conjunctum livoris, bilis autem tum ab eodem acido, tum alio salino principio corrupta, viroris aliorumque vitiosorum colorum causa existit, quando nempe tincturâ hæc suâ reticularum succum imbuat. Quid vero spirituum animalium defectus, qui chlorosi ob vitales spiritus suppressos ac deficientes jungi solet, & ex virium languore patet, huc conferat, ex supra dictis satis judicari potest.

## ART. IX.

**E**Xposita proximâ causâ ad REMOTIOREM progrediendum, quam in superioribus ipsaque definitione constituimus mensium suppressionem. Hæc enim est, quæ toti sanguinis massæ vitiosam istam dispositionem inducit. Sanguis quippe foeminarum serosior esse solet, unde singulis mensibus excernitur, quo menstruo fluxu suppresso feri copia nimis augetur, & quæ jam ante respective pauciores aderant salinæ volatiles ac sulphuræ particulæ alterius ab aqueis supprimuntur, motus uterque, intestinalis ac circularis, imminuitur, totaque massa vappescit ac corrumpitur. Et hanc ob causam reliqua quoque infimi ventris viscera vitium patiuntur



liuntur in chlorosi, *hepar* imprimis, *lien*, *pancreas*, glandulæque me-  
 sentericæ & plurimæ aliæ, ob restagnantem & coacervatum in ipsis  
 sanguinem crudiores, vappidum, obstructionum plurimarum auto-  
 rem. Quæ tamen vitia seu viscerū *κάνωσις* modò causæ vicem subit,  
 altero casu mensium suppressionis, quando ipsorum culpa *ὀργασμὸν*  
 suum debitum sanguis non subit; modo comites sunt ac socii co-  
 loris vitiosi in habitu corporis, ab eodem principio producti. Hinc  
 virginibus cachecticis febrique albâ laborantibus ut reliquo ea-  
 rum corpori, ita jecori etiam pallidus inhæret color, penuriæ san-  
 guinis in corpore manifestum indicium, verbis *Harvæi ex. 50. p. 154.*  
 Generalior, nec inepta, si recte interpreteris, illorum est sententia,  
 qui ab intemperie frigidâ in genere virgineum morbum deducunt.  
 Hæc enim cum non partes tantum quasdam, elaborantes vel reci-  
 pientes, sed utrasque & totam unâ sanguinis massam concernat,  
 nihil potest notare aliud, quam partium serosarum, aquearum,  
 adeoque inertium & frigidarum abundantiam, volatiliū autem  
 sulphurearum & salinarum defectum, à quo hinc caloris defectus  
 & frigoris sensus tactui occurrens oritur. Et eò citiùs inquinatio  
 ista liquoris vitalis contingit ac apprehenditur in corporum extre-  
 mis, quo exactior ejusdem est mixtura ac proportio, id quod in  
 pulchrioribus videre est, in quibus, dicente *Mercato*, præ cæteris  
 omnium maxime foedi colores observari solent.

## ART. X.

**U**lterius autem inquirendum nunc erit, quidnam obstructio-  
 nem mensium illam efficere possit, à qua hinc chlorosis de-  
 pendeat. Ubi statim notandum, causas obstructionis ejus  
 magis positivas huc spectare, privativas verò minus, præterquam  
 remotè, quatenus depauperatus undecunq̄ue sanguis *ὀργασμὸν*  
 hinc recipere non æquè potest; unde in chlorosi magis copiam  
 humorum deprehendimus. Quamvis enim à nimiâ profusione  
 sanguinis, per hæmorrhagias ipsosque menses immodicos pallor  
 talismodi oriatur; ille tamen propriè chlorosis non est, aliamque  
 exposcit curationem. Neque obstat, videri posse inde ruborem  
 potius in corpus debere redundare, quando obstructis mensibus



sanguis cumulatur; non enim sibi relinquitur tunc sanguis, sed conspurcatur, figitur, spissescit, adeoque à naturâ suâ abit. Confer. *Ranchin. de morb. virgin. f. 3. c. 2. pag. 381.* Supprimuntur verò seu obstruuntur menses, sive nunquam adhuc fluxerint, sive fluxus hætenus ordinarius subsistat, à causis positivis duplicis generis, quarum altera, ut diximus, in sanguinis massa latitat, altera vero in ipsa uteri substantia existit, utraque vero viarum, per quas excerni solent menses, legitimam constitutionem vitiat ac lædit,

## ART. XI.

**Q**Uæ in sanguine latitat causa, sunt partes ejusdem grossiores, crassiores, terreae, tartareae, quocumque tandem modo in ipso generatae, vel eò traductae, quæ crassitie sua & mole vasorum circa uterum angustias replent ac refertiunt, quo minus reliquæ liquidæ ex oscillis in uterum depluere possint. Originem vero suam dictæ obstruentes particulae tum internis viscerum læsionibus, tum externis potissimum causis utrisque velificantibus debent, erroribus scilicet in **SEX REBUS NONNATURALIBUS** commissis, quorum mentionem brevibus facere non de nihilo erit. Sic **AER** tum frigidus, tum humidus simul, sæpius iisdem ansam præbet, sive quiete solummodo in corpora subjecta agere credatur, ut nonnulli hodiernorum Philosophorum volunt; sive positivo quodam sale nitroso aut ammoniacali polleat, ut aliis placet. Si enim prius, nimia ista aeris pressura motum sanguinis utrumque maxime impedire potest, & crassities ac cohesio partium sanguinis prompte consequentur; sin posterius, acido isto aeris occulto sanguis non potest non coagulari & in grumos præcipitari, ut ab omni acido alio toto die contingere videmus. Efficere autem illud valet aer frigidus tum inspiratione in pulmones & consortium sanguinis admixtus, tum corpori circumfusus porisque illapsus, ubi sanguinem subcuticularem eò citius afficere & alterare potest. Huc referendæ lotiones linteaminum aliæque ex aqua frigida, immixtio pedum in frigidam, imprimis instante vel durante mensium fluxu. Nihil porro magis partes crassiores in sanguine generat, quam **CIBI** ac **POTUS** seu potius in genere assumptorum vitia; qualis enim chylus ex as-

sumtis



santis in primis viis confit; talis hinc sanguis in corde ut emergat  
neceffe est. Sic cibi crudiores, crassiores, coctuque difficiliores,  
quales sunt fumo induratae carnes, pisces grossiores, marini, muriâ  
conditi vel exsiccati, item humidiores, frigidiores, facileque pu-  
trefcibiles, maxime accusandi, qui ventriculo negotium facessentes  
non resolvuntur sufficienter, sed crudior indigestaque moles in san-  
guinem transfertur. Par ratio est viscidorum omnium & irresolu-  
bilibium, non rite fermentati panis, placentarum à forno adhuc ca-  
lentium, similibumque eduliorum; nec minus humiditate nimia  
laborantium corruptibilium fructuum horariorum, melonum, cu-  
cumerum & imprimis lacticiniorum. Quo spectant ea quae virtu-  
te stypticâ pollent, mespila, sorba, castaneae ipsaque medicamenta  
adstringentia incautius usurpata. Quin virguncularum quarun-  
dam absurdus appetitus, his nondum contentus, alia absurda &  
esui aliàs minus apta arcescit, quo cruditates cumulet, qualia sunt  
calx, creta, frumentum crudum, pluraque alia, quibus albicantem  
colorem formæque adeo gratiam conciliari posse ineptè sibi per-  
suadent, unde stultæ dum vitant vitia, in contraria currunt. Vid.  
*Ranchin. l. c. p. 385.* Imprimis vero huc pertinent acida & ex iis  
parata omnia acetaria, quibus præter modum sæpe delectari solent  
virgines. Acida quippe sanguini admixta eundem promptissime  
coagulant & in grumos cogunt, quo facto in ductibus sanguifluis  
viscerum subsistere cogitur. Neque alius effectus oritur ab aquæ  
frigida potu, quò foemellis nihil nocentius aut sistendo mensium  
profluvio aptius est, teste *Job. Lang. ep. 51. lib. 2.* Motus quoque  
corporis tum excedens tum deficiens, seu QUIES nimia ad gene-  
rationem crudioris sanguinis plurimum confert. Maximè autem  
motus nimius noxius est, si à pastu instituat, & chylus crudus in  
vasa chyli fera urgeatur, quod in choreis ducendis virginibus solem-  
ne esse consuevit, unde & ab ejusmodi saltationibus sæpius statim  
menstrui fluxus defectum sentiunt. Quies vero nimia, vitaque deses a  
otiosa, cumulando omnis generis excrementa, per motum tempesti-  
vum alias discuti solita, crudior ac vappidum reddit sanguinem,  
obstructionibus generandis aptissimum. Idem de SOMNO longiori  
esto judicium, quò nihil magis in corpore auget colluviem in coa-  
gulum.



10.  
gulūm. *AFFECTUUM* tandem *ANIMI* in sistendis mensibus vis maxima est, præcipue illorum qui spiritus animales concentrando, sanguinis circulum turbant, & adeo motum ejus à circumferentia ad centrum procurant, ut terror, metus, mœror &c. Non semel enim observatum est, fluentes menses inopinato terrore incusso statim substitisse.

### *ART. XII.*

**I**N ipsâ vero uteri substantiâ quæ latitant obstructionum causæ, sunt vasorum & pororum circa uterum indispositiones variæ. Sic quandoque in juvenculis, quæ nunquam adhuc menses expertæ sunt, vasa p. n. sunt occlusa, ut exitum licet affectet, non invenire tamen possit sanguis, sed regurgitare cogatur. Et hæc causa sine dubio est, cur primis pubertatis annis sæpius affectu nostro laborent virgunculæ, antequam sanguis sibi viam paraverit, quâ libere exire possit, stato tempore. In aliis morbi uteri alii, ut scirrhi, tubercula, tumores, pororumque nimia strictura in causa est, cur excerni non possint menstrua. Hæc autem vel naturaliter adsunt ab internis causis producta, vel externis erroribus originem debent. Balneis enim adstrictoriis, quâ virginitatem sibi conciliare defloratæ student, injectionibus, aere frigidiori improvide admissis, talis vasorum & pororum constrictio promptè excitari potest. Huc spectat etiam ipsa oris uteri interioris & vaginæ præternaturalis occlusio, sive ab ortu adfuerit in atretis, sive quibuscunque de causis, vulnere, ulcere, lacerationibus inducta.

### *ART. XIII.*

**S**IGNA porro memoranda veniunt, quibus chloroseos præsentia indicatur, quibusque ab aliis congeneribus affectibus dignosci potest. Hæc vero sunt symptomata plura ipsam comitantia, quæ tum ægris, tum medico in sensus incurrunt, sive actiones vitales ac animales lædantur, sive excreta vitio laborent, sive denique qualitates sensibiles à statu naturali alienæ deprehendantur. Licet enim color ipse faciei labiorumq; supra dictus vitiosus ac mutatus, nunc pallidus, nunc subflavus aut viridescens, satis se ipsum manifestet; alia tamen simul



simul perpendenda quæ ipsi conjungi solent, eorumque ratio red-  
 denda. Sunt verò hæc, ex recensione *Ludov. Mercati de affect.*  
*Mul. c. 6. lib. 2. Roder. à Castr. de morb. mulier. l. 2. c. 5. pag. 207. & seqq.*  
*Sennert. l. 4. part. 2. sect. 3. c. 2.* aliorumque practico-  
 rum, sequen-  
 tia. *Faciei ac palpebrarum tumor* adest, à copiosiori sanguine sero-  
 so, in tenerioribus hisce partibus restagnante, productus, quod eò  
 facilius contingit, quo magis illæ externis aeris frigidioris injuriis  
 expositæ sunt. Idem *tumor in extremis artuum, cruribus, pedibus,*  
*circa malleolos* præprimis, observatur, ob sanguinis lymphæque re-  
 fluum ad superiora motum prohibitum, tum ob crassitiem & viscidi-  
 tatem, tum pulsus cordis debilitatem, cujus robore aliàs in venis  
 etiam sanguis urgeri ad principium suum solet. Quin ex eadem  
 causâ totum corpus laxius & subtumidum sæpius evadit, quam ten-  
 siva lassitudo comitatur. *Respiratio* quoque maxime læditur & *diffi-*  
*culter procedit*, fortius paulo moto corpore & ascensu locorum ac-  
 cliviorum, ut scalarum, & *palpitatio cordis* simul adest. Aucto enim,  
 per motum corporis, cordis motu & circulatione, sanguinis massa  
 crudior, viscosa ac cohærens, tam promptè per pulmonum minutissi-  
 ma vascula trajici non potest, sed in illis subsistit, vesiculasque pul-  
 monales comprimit, ut sufficiens aeris quantitas admitti nequeat.  
 In ventriculis autem, imprimis dextro, tum ob crassitiem & lymphæ  
 refluæ acorem, tum tardio-rem per pulmones motum sanguis faciliè  
 grumescit patitur, unde oppressum hoc modo cor, ab  
 onere & molestiâ sese liberare studens, crebriores pulsus instituit  
 ac palpitat. Sin fortior adsit grumescit, *lipothymia* quoque  
 loco palpitationis ingruere faciliè potest. Idem liquores vitales  
 quoque, sanguis ac serum, viscosiores, crassiores, in capitis partibus  
 externis & internis moras neccentes, vasa ac membranas distendere  
 & *cephalalgiam* inducere apti sunt. Quod verò *febrilem statum*  
 conjunctum attinet, unde & febris nomen, quod superius diximus,  
 imponitur vulgò, id eatenus locum omninò habet, quatenus, con-  
 firmato imprimis malo, ob cumulas in massâ sanguineâ partes  
 recrementosâs, pituitosâs & biliosâs, vitiosa fit rarefactio, adeoque  
 febris lenta, vel hectica, cum pulsu frequenti accedit. De essentiâ  
 verò morbi febrem esse omninò negamus. *Tristitiam* quoque &



*animi defectionem* à lymphæ & spirituum animalium fixatione oriri non infrequens est, quæ successu temporis in melancholiam terminare possunt. Primarum quoque viarum vitia statim in affectu nostro præsto sunt, *ciborum fastidium, ructus, nausea & vomitus*, quæ ob depravatum & corruptum menstruum ventriculi ordinariè mensium suppressionem sequi solent. Quæ omnia in diæta commissi errores & hinc productæ chylicationis læsiones maxime augere possunt, cumulando in ventriculo intestinisque vitiosos humores. Huc *hypochondriorum tensiones ac dolores* spectant ab acris ejusmodi succis membranis infixis, viscerumque interaneorum, hepatis, lienis, infarctu producti. *Urina quoque tenuis & aquea* est in chlorosi, ob retentionem particularum terrearum, crassiorum in viscerum culinibus, quæ aliàs per renes secerni solebant, & urinæ contenta constituebant. Et hæc omnia tandem *cum mensium defectu* accidunt, quo solo chlorosis à cachexia tanquam species à genere distingui potest, reliqua enim symptomata omnia in hæc æque ac illa contingunt, à diversis licet causis producta,

#### ART. XIV.

**A**D PROGNOSTICA affectus nostri signa quod attinet, levis ille quidem prima fronte apparet, periculum tamen non leve in recessu gerit, cum suppressionem mensium diuturnam ac graviolem ut plurimum supponat, quam reliquorum viscerum, hepatis, lienis, obstructions, scirrhi, alique morbi, vel fovent, vel prompte consequuntur. Verbo, Chlorosis æque ac cachexia in genere via est ad hydropem. Principia enim vitalia sensim atteruntur & calor natus paulatim extinguitur. Quin si vera sunt, quæ Autores practici ferè omnes memorant, quandoque corde nimis oppresso mors subita accidit. Id quod tamen alio modo contingere vix potest, quam si in cordis ventriculis forsân generatus polypus subito abrumpatur, & suffocationem inducat. Generari verò hunc ab ejusmodi sanguine viscoso in virginibus, diutinâ mensium obstructione laborantibus, observationibus singularibus confirmat *Malpighius diss. de polypo cord. p. m. 268.* Ubi simul notat, non in corde tantum fibrosam ejusmodi coagulam seu polypum repertum, sed



sed pancreas quoque coeterasque per abdomen & thoracem disper-  
 sas glandulas, ex turgente concretâque materiâ, insignes & duriores  
 redditas fuisse, quæ superius dicta ulterius obiter confirmare pot-  
 erunt. Sæpe diutius durans chlorosis sterilitatem inducit, vel si  
 viro tali statum junctæ, pariant foemellæ, aut in partu periclitantur,  
 aut foetum imbecillem raroque diu vitalem edunt. Quod TEMPUS  
 EVENTUS concernit, diuturnus ut plurimum esse solet, præsertim  
 si reliquorum viscerum obstructions jungantur, vel causæ men-  
 sium suppressionis ab uteri malâ constitutione dependeant. Sin ab  
 aliis causis supra adductis soloque vasorum circa uterum infarctu,  
 nec adeò diuturno productus sit, commodis adhibitis remediis non  
 adeò difficulter cedit. Longitudinem hanc moderantur quoque  
 symptomata alia conjuncta, prout ista graviora & plura, aut levio-  
 ra ac parciora adsunt. EVENTUS MODUS ad salutem est, si sen-  
 sim symptomata remittant & mensium profluvium ordinarias pe-  
 riodos repetere incipiat. Sinister vero eventus timendus, si perti-  
 naces aliæ obstructions adfuerint, & vel hydrops presso sequatur  
 pede, aut polypi indicia appareant, ut ex antecedentibus clarum  
 est, vel phthisis consequatur, à quâ evadendi nulla spes est, nisi,  
 præter alia signa bona, menses splendidè ac purè, id est, ad naturæ  
 pristinum modum, appareant, teste Hippocrate l. 2. prædictor. c. 13.  
 t. 6. & 7.

ART. XV.

CURATIO tandem affectus nostri adjungenda, quò ipsi citò,  
 tuto ac jucunde succurri queat. Fieri verò illud commo-  
 dius non potest quam si METHODO consuetâ utamur, inni-  
 xâ INDICATIONE tum CURATORIA, quâ primaria læsio cau-  
 sæque illam maxime foventes tolluntur; tum PRÆSERVATORIA,  
 quâ causarum illarum generatio ulterior præcavetur; insimulque,  
 quæ VITALIS est, vires tum vitales, tum animales roborantur.  
 Hoc modo enim superflua illa seri copia in toto corpore restagnans  
 non tantùm alterabitur & evacuabitur, sed mensium quoque ob-  
 structione commodè reserata, visceribus tonus debitus ac vigor  
 pristinus restituetur. Scopis hisce inserviunt auxilia ex tribus usi-



tatis ac notis fontibus desumenda. Ex CHIRURGIA se sistit primò VÆNÆ SECTIO, de quâ dubium non leve agitur, an in nostro affectu in usum vocari queat, nec ne. Ab unâ enim parte illam svadet evacuatio per menses suppressa, quæ nullo promptiori auxilio curari potest, quam sanguinis missione. Contra ea verò prohibere eandem videtur cachexia conjuncta, & particularum oleosarum ac balsamicarum defectus, quæ ulteriorem illarum depauperationem omninò dissuadent. Uti verò semper potioris habenda ratio est, in chlorosi vero omnis cachexia à mensium suppressione dependeat, nec, nisi illâ ablatâ, commode tolli possit; ita quoque in ejus curatione venæ sectio omnino locum habere potest, imò debet. Mensibus enim suppressis, vel non ritè fluentibus nullum sub sole utilius est remedium, teste *Excell. Dn. D. Præs. Diss. de Venæ sect. c. 3.* Non tamen illud contraindicans plane negligendum est, sed simul respiciendum, unde eodem autore *l.c. cap. 2.* parciór esse debet V.S. in foeminis decoloribus. Præterea etiam illam permittunt vires, si nondum sunt exhaustæ, sed, ut fieri solet, magis suppressæ quam resolutæ. Tempus quoque eandem moderari potest; si enim menses non adeo diu obstructi fuerint, viriumque minor debilitas, circa curationis principium statim in usum vocari potest; sin cachexia majori gradu adfuerit & V.S. impedire queat, post aperiendum, mox dicendorum, usum, alteratâque prius sanguinis massâ, illa institui demum potest. Secatur verò commode vena in inferioribus partibus, in saphæna, tum in uno pede, tum utroque, ut eò citius ac copiosius uterum versus derivetur sanguis, & oscula obstructa perrumpat. Huc spectant quoque FONTICULI, quorum usus in imminuenda seri quantitate nimia est laudatissimus. Possunt hi applicari partibus crurum domesticis, ubi simul menses provocare observantur. Cavendum tamen ab eorum usu, si tumor pedum major jungatur. FRICTIONES quoque cutis lenes ex hoc fonte suadentur ad aperiendos cutis poros dissipandumque serum restagnans, quod calore exsuscitato transpirationeque adauctâ præstare satis possunt.



## ART. XVI.

**E**X PHARMACIA porro indicationibus dictis plura nobilissima usque commendata remedia satisfacere possunt. Inter illa verò primum locum meritò occupant, quæ generatim aperientia vocantur, & ut cum sæpius laudato *Excell. Dn. D. Præsid. loquar, Tract. de Facult. Med. l. 5. sect. 2. c. 3. p. 43. & seqq.* tam particulis acutis, penetrantibus, volatilibus, motum humoribus fixis procurant & vias aperiunt; tum fixis terrestribus, coaguli humores figentis causam, particulas acidas, ponticas, absorbent, imbibunt & humores adeò quasi edulcant, unde in alveis suis non restagnant, sed promte eunt ac redeunt, circulantur & excernuntur. Hoc modo enim & viscositas restagnantis sanguinis ac lymphæ tollitur, partes grossiores, terreæ, & hæc comminuuntur, & vasa tum viscerum infimi ventris reliqua, tum inprimis uteri ab infarctu liberantur. Talia vero sunt, ex simplicium vegetabilium classe, radicum & herbarum ingens farrago, inter quas primas tenent *rad. ari, acori, cichor. rub. tindt. herb. absinth. cent. min. marrub. & plantæ antiscorbuticæ vulgo dictæ, cochlear. hepat. nob. trifol. fibr. rosmar.* Ex præparatis & compositis *essent. absinth. simpl. & compos. fumar. lign. elix. P.P. simpl. & antiscorb. D.D. Præf. & ❊\*ci, cochlear. ❊lis ❊i, R ❊, R ❊ii cum alcali volat. parata Ludov. Crystall. ❊i, lap. S. ❊lia herbar. fixa, absinth. cent aur. min. & c. arcan. dupl. ❊i at. ❊ia item volatilia rutæ, saccini.* Inprimis verò huc spectant ❊lia, quæ à Mercato quoque, Roderic. à Castro & aliis in nostro affectu mirum quantum commendantur, & à recentioribus merito aperientium apex dicuntur. Ejusmodi sunt *limatura ❊ in substantiâ, croci ❊is varii, niger, ❊latus, saccharinus, ❊l. ❊is, R ❊is pomata, cydoniata, essent. ❊l. ❊is Excell. D. D. Præf. Zwelffer. Essent. ❊li ❊i ❊sat. Ludovic. ½ ❊le cachect. bez. ❊le, & ex his parata composita magistralia pulv. cachect. Q. species diacurcum. &c. ut & ex tempore miscenda ac componenda, e.g.*

*Rx. rad. acor. cichor. galang. chin. ā. ʒiij.  
herb. fumar. hepat. nob. meliss. rosmarin. a. mʒ.  
summ. cent. min. absinth. pont. a. piij.*



*flor. 4. cordial. calend. a. pij.*  
*caryoph. arom. cost. ver. a. 3ß.*  
*lim. ♂ magnes. ʒij. crystall. ♀ ʒß. Conc. Contuf. g. m. M. D.*  
*ad chartam. S. Species in Wein.*

*R. R ♂ cydoniat. ʒij. essent. absinth. compos. ʒi.*  
*M. D. in vitro S. Oeffnende Tinctur.*

*R. essent. ♂ l. ♂ Dn. D. Pres. ʒiß. essent. lignor compos. ʒi.*  
*♂ caryoph. gtt. iij. M. D. in vitro. s. u. s.*

*R. elix. propr. antiscorb. ʒij. ~ ♂ \*ci ʒß. M.*

*R. pulv. stomach. ʒ. ʒij. croc. ♂ ♂ lat. ʒß.*  
*♂ diaph. ʒj. ♂ cinam. gtt. ij. M. fiat pulv. pro 4. dos.*

S. Stärck- und eröffnend Pulverlein.

*R. rad. ari ppt. ʒij. croc. ♂ ♂ at. ʒß.*

*♂ ♂ lis cachect. cinnab. nat. a. ʒj.*

*eleofacch. citri ʒß. M. F. Pulvis.*

*R. lap. ♂ ppt. crystall. ♀ a. ʒij.*

*arcan. dupl. ♂ cent. min. a. ʒj. M. F. Pulvis.*

Sic laudatur etiam vinum malvaticum, in quo ♂ ignitus sæpius ex-  
 tinctus est, item *essentia ♂ cum vino malvatico Hartmanni*, *vinum*  
*♂ le Poterii*, quod describit *pharmacop. Spagir. l. 1. s. 3. pag. 335.*  
*acidule artificiales Willisii* ex ♂ te & ♀ o invicem coctis, post  
 filtrationem inspissato liquore. Hæc & similia primarum quoque  
 viarum vitia & chylicationem læsam corrigunt ac emendant,  
 absorbendo acorem & humiditatem nimiam, roborandoque ner-  
 vos ac spiritus.

## ART. XVI.

**N**Equè verò alterari solùm debent serosi humores restagnan-  
 tes, viscositas & coagulum tolli ac grossities partium com-  
 minui; sed evacuandi quoque sunt quodammodo correcti  
 & ad exitum dispositi. Eliminantur verò, non per unam solum-  
 modo viam, sed plures pro diversis corporis regionibus. Prima  
 evacuatio est per primas vias tam *ἀνω* per os, quam *κάτω* per al-  
 vum. Per os evacuant VOMITORIA, quæ irritando ventriculi  
 fibras non solùm pituitam lentam circa ventriculum hærentem  
 extur-



exturbant, sed & ex reliquis visceribus peccantes humores eò alliciunt. Exhiberi hoc sine commode possunt  $\text{\textcircled{O}}$ ta, quæ omnium optima & maximè fida sunt vomitoria, e. gr.  $\text{\textcircled{F}}$  *emet. oxysacchar. emet. Ludovic.* aliaque, v. g.

$\text{\textcircled{R}}$ .  $\text{\textcircled{F}}$  *emet. ℥ij. cleosacch. anis. ℥℔. M.*

$\text{\textcircled{R}}$ . *oxysacch. emet. Lud. ℥ij. sirup. de artemis. ℥℔. M. F.*

Hauftus. S. Brech-Träncklein.

Cavendus tamen eorum usus est in iis, quæ debiliores sunt, ad vomitum non adeò dispositæ, aut in quibus respiratio difficilior vel pulmonum vitia alia adfunt. Per inferiora educunt humores serosos PURGANTIA κατ' ἐξοχήν ita dicta, quæ simul obstructions vasorum, si quid aliud, expediunt & in nostro hinc affectu apprime conducunt. Hæc autem vel pro una vice exhibentur, vel successivè, repetitis vicibus & per ἐπίκρυσιν evacuatio instituitur, quod in morbis lentis ac chronicis ex usu maximè esse solet. Laudem hoc nomine merentur aloetica, tum sola, in extracto & pilulis minoribus inde paratis, per vices cum ante dictis aperientibus præbita, tum cum aliis  $\text{\textcircled{F}}$  eis, uterinis, ipsisque martialibus mixta; e. g.

$\text{\textcircled{R}}$ . [ $\text{\textcircled{M}}$   $\text{\textcircled{F}}$  *ear. Schröd. marocostin. Mind. a. ℥j. croc. ℔lat. ℥xviij. castor. ppt. ℥℔. cum elix. P. P. F. l. a. pilul. N. xl.*

S. Lind-Pillen auf 2mahl.

$\text{\textcircled{R}}$ . *extr. panchym. Croll. splen. bov. a. ℥℔.*

$\text{\textcircled{M}}$ . *pestil. Ruff. ℥xij. magist. scammon. ℥vj.*

$\text{\textcircled{O}}$  *succin. gtt. j. cum Ræ  $\text{\textcircled{F}}$ ri q. s. fiant pilul. xxiv.*

D. in pyxid. S. Purgier-Pillen auf 1mahl.

$\text{\textcircled{R}}$ . *pulv. laxat. veget. ℥j. resin. scam. ℥v.*

$\text{\textcircled{O}}$  *diaph. non edulc. ℥vj.  $\text{\textcircled{O}}$  anis. gtt. j. M. F. Pulvis.*

Huc etiam spectat  $\text{\textcircled{F}}$  *dulcis*, qui omnium maxime serum glutinosum ac viscidum liquat ac evacuat, unde reliquis inprimis pilulari forma addi commodè potest. *Infusa* purgantia ex superius recensitis radicibus & herbis aperientibus, aliisque facile addendis, cum *rhabbaro, senna, mechoacanna, fibr. helleb. nigri*, additis simul uterinis, nullo negotio confieri queunt. Ex vasis sanguifluis proximius serum copiosius restagnans & superfluum per renes evacuant DIURETICA, quæ eò magis nostro in affectu laudanda, quò magis si-  
mul



mul particulas istas in sanguine peccantes invertunt, absorbent & præcipitant. Ex horum classe sunt  $\Theta$ ia, supra exposita, *onon. juniperi, artemis. arcan. dupl.* ♀ *rus* ♀ *satus Ludov.* ♀  $\Theta$ lat.  $\mathbb{R}$  ♀ *simpl. & compos.*  $\mathbb{R}$  *silic. Glaub. arcan.* ♀, *essent. succin. malvat. juniperinum &c.*

℞. *lap. S.* ♀  $\Theta$ lat.  $\Theta$  *artemis.* a.  $\mathfrak{z}$ j. M. F. pulvis.

℞. *essent. succin.*  $\mathbb{R}$ e ♀ *compos.* a.  $\mathfrak{z}$ j. M. S.

### Deffnende Essentz.

Per cutem tandem, glandulas ejus & vascula excretoria, discutitur & evacuatur serum beneficio SUDORIFERORUM, quæ ideo maxime in chlorosi laborantibus commendanda, quod causam proximam, in vasculis & glandulis subcutaneis hærentem, sanguinem serosum, immediate eliminant, dictasque cutaneas partes ad naturalem statum reducant. Talia sunt tum volatilia  $\mathbb{R}$ . *bez. Exc. D.D. Pres. Mich. Ludov. ~ sambuci,* ~ ♀ *theriacal. simpl. & camphoratus, mist. simpl. tum fixa, C.C. philos. ustum, † diaph. bezoard. Ale, † Ale cacheet. unicornu foss. cinnab. nativ. & † ata &c.* ex quibus formulæ variæ confici facile queunt; e. g.

℞. *aq. sambuc. typh. C. C.* a.  $\mathfrak{z}$ ib. ~ ♀  $\mathfrak{z}$ b. *malvat. sambuc.  $\mathfrak{z}$ ij.* M. F. potio. S. Schwitztränclein.

℞.  $\mathbb{R}$  *bezoard. Dn. D. Pres. ess. lign.* a.  $\mathfrak{z}$ j. M.

℞. *C. C. phil. † Ale cacheet. cinab. nativ.* a.  $\mathfrak{z}$ j.

M. F. pulvis,

## ART. XVII.

**P**ropositis hætenus evacuantibus addenda denique sunt illa medicamenta, quæ mensium profluvium majori  $\epsilon\nu\epsilon\gamma\epsilon\iota\alpha$  procurant, illosque fortius pellunt, emmenagoga hinc in specie dicta. Sunt vero hæc ejusmodi, quæ particulas volatiles  $\Theta$ nas Areas in massâ sanguineâ magis augment, & motum utrumque fortio-  
torem reddunt. Dum enim legitimus  $\omicron\epsilon\gamma\alpha\sigma\mu\omicron\varsigma$  sanguini restituitur, & rapidius ille circumpellitur, promptius clausa arteriolarum oscula perrumpit & exitum invenit. Hujus generis sunt  $\Theta$ sa volatilia varia, *galanga, zedoaria, ruta, rosmarin, puleg. sabina, crocus, myrrha, antophylli, essent. croc. myrrh. balsam. camphora*



*phora concentrator, castor. succin. elix. uterin. D. D. Præs. Croll. Ludov. ☉ succ. ruta, sabin. angelic. caryoph. cinamom. ☉ ia volatilia ☉ sa ex dictis ☉ eis parata, vel sibi etiam relicta, ~ ☉ \*ci, liq. C. C. succinat. trochisc. de myrrha, species diaborrac. Myns. similiaque alia variè mixta ac composita. e. g.*

- Rx. *elix. uterin. Dn. D. Præs. Ræ bez. volat. a. ʒiʒ.*  
 ☉ *cinnamom. gtt. ij. M. D. in vitro S. Stärck. Mixtur.*
- Rx. *essent. myrrh. ʒij. ~ ☉ \*ci castorin. ʒj.*  
*essent. camph. Ludov. ʒj. M. S. Mutter. Tinctur.*
- Rx. *liq. C. C. succin. ʒiʒ. Ræ corall. volat. ʒij.*  
 ☉ *macis gtt. iij. M.*
- Rx. *spec. diaborrac. Myns. ʒj. troch. de myrrh. ʒj.*  
 ☉ *volat. rut. ʒʒ. M. F. pulvis. S. öffnend Pulver.*
- Rx. *▽ meliss. puleg. a. ʒij. cinamom. c. v. ʒiʒ.*  
 ☉ *volat. oleof. Sylv. ʒj. elix. hyster. Ludov. ʒʒ.*  
 M. F. Potio. S. Mutterträncklein.

Uti vero dictis hactenus medicamentis priori mensium obstructio-  
 nis causæ, infarctui nempe vasorum, tum uteri, tum reliquorum  
 viscerum, à particulis sanguinis crassioribus, succurri, & deficiens  
 liquoris vitalis fermentatio ac tonus restitui poterit; ita alia quo-  
 que subjicienda sunt, quæ posteriorem, vasorum circa ostia indispo-  
 sitionem, quoad fieri potest, tollunt. Hujusmodi autem sunt ex-  
 terna tum toti ventri infimo, tum genitalibus partibus applicata, in  
 uterum admissa. Laudantur hoc fine *balnea ex emollientibus,*  
*aperientibus communibus, & specialibus uterinis,* ipsisque *purgan-*  
*tibus* parata. Hæc enim per cutis spiracula ipsaque pudenda ad  
 uterum penetrando ejus poros condensatos rariores reddunt, &  
 oscula particulis suis blande humectantibus calidis aperiunt. Ma-  
 teriam eorum sequentia & similia præbebunt: *rad. alth. lil. alb.*  
*bryon. rub. tinctor. aristoloch. utriusq., levistic. herb ʒ. emoll. verbasco.*  
*chamem. puleg. artemis. rosmar. meliss. matricar. sabin. sem. lin. fœn.*  
*Græc. cucum. asinini &c.* Nec semel tantum, sed repetitis ex ordi-  
 ne vicibus balnea hæc institui poterunt; juncto subinde interno-  
 rum aperientium & emmenagogorum dictorum usu. Parem cum  
 balneis effectum præstant *suffimenta & vapores,* ad uterum per tri-



torium, vel tubulos uterinos, derivati, quo ipectant iumenta de  
*fabina Myns. & Timeanum ex colocynth. it. de scoriis regul. Æii,*  
vapor ex  $\Theta$ e  $\times$ co additione alcali fixi excitatus, ex commendatione  
*Glauberi,* quamvis experientiâ *B. Ludovici* paucæ inveniuntur foe-  
minæ, quæ ad nascalia ejusmodi rite depuduerint, *Pharmac. modern.*  
*diff. 1. pag. 311.* Huc atretarum, & quæ à vulnere aut ulcere coalitio-  
nem vaginæ passæ sunt, sectiones chirurgicæ referendæ sunt.

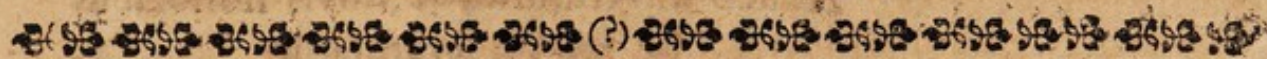
## ART. XIII.

**H**isce ex Chirugiâ pariter ac Pharmaciâ propositis auxiliis vix  
quicquam effici potest, nisi ipsis accedat commoda & conve-  
niens DIÆTA quæ in iusto sex rerum non naturalium re-  
gimine consistit. Sit itaque AER, in quo chlorosi laborantes  
degant, purus, calidus, siccus, vitetur frigidus, humidus, nebulosus  
aliisve inquinamentis repletus. Abstineant à tractatione aquarum  
inprimis frigidarum, lotionibus, similibusve operis. ALIMEN-  
TIS utantur calidioribus, cibis coctu facilibus, aromatibus condi-  
tis, citra tamen excessum. Vini POTUS licet à Veteribus, no-  
minatim *Platone,* Romanisque Legislatoribus tum pueris tum foe-  
mellis & virginibus omnino interdictus fuerit, nostris tamen ægris,  
teste *Langio ep. 51. l. 2.* non denegandus, tam ad coctionem facili-  
tandam, quam vigorem sanguinis recuperandum. Cerevisia sit  
defecata, calidior, non triticea sed hordeacea, lupulo quin & her-  
bis convenientibus probe medicata. Vitandus omnis potus fri-  
gidus, inprimis frigida. MOTU tempestivo corpus quotidie  
exerceatur, maximè ab usu aperientium martialium, quo & hæc eò  
melius agant, sanguinis motus & calor excitetur, ac excrementa  
rite promoveantur. Absit QUIES, nimiaque vita sedentaria,  
quam operæ virginales desiderant, dum in lana ac tela occupatæ  
maximè delicatiores esse solent. SOMNO minus indulgeant,  
quo nihil magis serum in corpore cumulat, sed vigiliis moderatis  
nec otiosis spiritus agitentur. Quæ per naturam EXCERNI de-  
bebant, legitimo tempore excernantur, nec diutius quam par est  
retineantur. Præprimis instans vel præsens menstrui sangui-  
nis fluxus nullatenus turbetur aut prohibeatur, sed potius quovis  
modo



modo promoveatur. Et cum Hippocraticum l. de morb. virg.  
 in nostro affectu maxime commendatum remedium, omnium  
 optimum sit, quo solo sapissimè agræ perfectæ sanitati restituntur,  
 nos idem præ reliquis suadere non veremur. Est verò illud quod  
 natura omnia animalia docuit, nempe veneris usus legitimus; hinc  
 quantocyus connubio viris jungendæ virgines, nisi nimia cacochy-  
 mia prohibeat, ubi remediorum hæctenus dictorum commodæ u-  
 surpationi & actuatiõni tempus concedi debet, ne in partu pericli-  
 tentur vel imbecillum foetum producant. ANIMI affectus deni-  
 que rationis freno regantur; maxime ii, qui spiritus ligant, ut mœ-  
 ror, tristitia, desiderium nimium &c. vitentur; ira verò, & gau-  
 dium, ut frigidis morbis omnibus, ita & chlorosi re-  
 medio esse potest.

T A N T U M.



**F**allor in ore sedet, nitor omnis corpore  
 cedit;  
 Fallor, an hæc vivæ mortis imago  
 datur?

Claude oculos, flatum tantillo tempore siste;  
 deberi jures hocce cadaver humo.

Tu vegetum reparas, foedo cedente, colorem;  
 unde tuas laudes bella virago refert.

*Gl. Dn. Candidati honoribus novis  
 ex animo applaudo*

P R Æ S E S.

*S*ensim cuncta cadunt, edace dente  
 consumit peritura mox vetustas:  
 At mens, sidereo micans colore,  
 Felicissima durat & per astra



*currit; non secus ac JOVIS per auram  
proles disripitur jubar nitentis  
solis conspiciens. Tua eminenter  
scandit mens tabulata coelicorum.  
Pandis vela tua secunda mentis,  
Et, cur pallida virginis sit ipsa,  
proponis, facies. Maligna res hæc  
virtutis pretium tua est. Paratur  
jam Stockhusiada decus perenne  
aternùmq; futura fama durans,  
quam sexus sequior colet subinde.*

Nobiliss. Dn. Doctorando,  
Amico dilectissimo, de novis honoribus  
ex animo gratulatur

*Augustinus Henr. Faschius, D. P. P.*

**F I N I S.**

